

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “ЦЕНТР НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ІНІЦІАТИВ”

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “МОЛОДІЖНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЧИНАЮЧИХ ЛІДЕРІВ”

ЛЮДИНА, ПРАВО, ДЕРЖАВА: ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВИМІРИ

ЗВІРНИК НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

15 ТРАВНЯ 2026 РОКУ

М. ВІННИЦЯ

УДК 34:316.6:342.7

л54 Людина, право, держава: правові та соціально-психологічні виміри: зб. матеріалів наук. практ. конф. (м. Вінниця, 15 травня. 2026 р.): Громадська Організація «Центр Науково-Дослідних Ініціатив.», Вінниця: «ГО ЦНДІ» 2026.

Збірник містить наукові розробки науковців, представників практичних підрозділів Національної поліції та інших правоохоронних органів, докторантів, аспірантів та здобувачів вищої освіти, присвячені дослідженню теоретичних і прикладних аспектів розвитку взаємодії органів публічної влади та правоохоронних органів

Матеріали викладені в авторській редакції з незначними коректорськими правками.

Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори.

Електронна копія матеріалів круглого столу безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Громадської організації «Центр Наукового-Дослідних Ініціатив» у розділі «Архів наукових заходів», сторінка «Збірники наукових заходів» <https://gocsri.com/index.php/index/uk/index>

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голова редакційної колегії

Зінченко Людмила Петрівна - засновник Громадської організації «*Центр Науково-Дослідних Ініціатив*»

Заступник голови редакційної колегії

Байцур Катерина Юріївна - співзасновник Громадської організації «*Центр Науково-Дослідних Ініціатив*»

Члени редакційної колегії:

Василенко Віктор Михайлович- перший проректор Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Музичук Олександр Миколайович- проректор Харківського національного університету внутрішніх справ, заслужений юрист України, доктор юридичних наук, професор

Невядовський Владислав Олегович - учений секретар секретаріату Вченої ради, доктор юридичних наук, доцент

Іванцов Володимир Олександрович - кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративної діяльності

Чишко Катерина Олександрівна - кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем наукового забезпечення правоохоронної діяльності та якості підготовки кадрів

Статівка Олена Олександрівна – завідувач кафедри мовної підготовки, кандидат педагогічних наук, доцент

Ляска Оксана Петрівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та педагогіки

Степаненко Богдан Олександрович,

курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Юніна Марина Петрівна,

*професор кафедри цивільно-правових дисциплін
ФПФПКПНПУ, кандидат юридичних наук, доцент*

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ НАЙТІСНІШОГО ЗВ'ЯЗКУ В ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАННЯХ ЗА ВІДСУТНОСТІ ВИБОРУ ПРАВА СТОРОНАМИ (СТ. 4 ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО МПП»)

Принцип найтіснішого зв'язку є одним із фундаментальних колізійних принципів міжнародного приватного права, який застосовується у випадках, коли сторони договірної зобов'язання не скористалися своїм правом на вибір застосовного права. Стаття 4 Закону України «Про міжнародне приватне право» від 23 червня 2005 року закріплює цей принцип як субсидіарний регулятор: якщо відповідно до закону неможливо визначити право, що підлягає застосуванню, застосовується право, яке має найбільш тісний зв'язок із правовими відносинами [1].

Доктринальне підґрунтя принципу найтіснішого зв'язку сформувалося під впливом теорії «center of gravity» та концепції «proper law of the contract», розвинутих у правових системах Великої Британії та США [6]. У континентальній традиції вирішальний поштовх дало прийняття Римської конвенції про право, що застосовується до договірних зобов'язань 1980 року, яка згодом була замінена Регламентом ЄС «Рим I» № 593/2008 [2]. Хоча Україна не

є учасницею Регламенту «Рим I», його концептуальні підходи суттєво вплинули на формування вітчизняного колізійного регулювання.

Закон України «Про міжнародне приватне право» передбачає систему колізійних норм, зокрема у п. 4 ст. 1, статтях 16-30, які встановлюють прив'язки для окремих видів договорів [1]. Проте коли спеціальна норма відсутня або не дозволяє однозначно визначити застосовне право, суд чи інший правозастосовний орган звертається до генеральної прив'язки – права держави, з якою відносини мають найбільш тісний зв'язок [1].

Важливим орієнтиром у розумінні принципу найтіснішого зв'язку є доктрина «characteristic performance» – виконання, що є характерним для даного виду договору. Відповідно до неї, правом, що має найтісніший зв'язок із договором, визнається право тієї держави, де сторона, яка здійснює таке характерне виконання, має своє місце проживання або основне місце діяльності. Для договору купівлі-продажу таким виконанням є передача товару продавцем, для договору підяду – виконання роботи підрядником [3]. Цей підхід відображений і в практиці Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України [4].

Окремої уваги заслуговує питання меж суддівського розсуду при застосуванні принципу найтіснішого зв'язку. Резворович К.Р. та Полоз А.М. у своєму дослідженні звертають увагу на те, що в умовах надзвичайних обставин виконання договірних зобов'язань потребує від правозастосовника детального аналізу всіх фактичних умов, у яких перебувають сторони, оскільки відсутність чітко визначених критеріїв ускладнює досягнення правової визначеності та передбачуваності судових рішень [5, с. 81]. Ця теза є особливо актуальною для колізійного регулювання, де суд фактично здійснює вибір правопорядку на підставі оціночних критеріїв.

Не менш важливою є проблема кваліфікації правовідносин при застосуванні принципу найтіснішого зв'язку. Резворович К.Р., Юніна М.П.,

Фролов М.М. та ін. наголошують, що правильна кваліфікація фактичних обставин є передумовою ефективного застосування колізійних норм міжнародного приватного права, а помилки на цьому етапі неминуче призводять до хибних правових наслідків [6, с. 15]. У контексті міжнародного приватного права це означає, що неправильна кваліфікація виду договору чи характеру зобов'язання може призвести до застосування права держави, яка об'єктивно не має найтіснішого зв'язку з даними правовідносинами.

У практичному вимірі слід зазначити, що суди України при вирішенні спорів із іноземним елементом нерідко стикаються з необхідністю встановлення змісту іноземного права, яке визначається як таке, що має найтісніший зв'язок із договором. Стаття 8 Закону України «Про міжнародне приватне право» покладає обов'язок встановлення змісту іноземного права на суд, який може звертатися до Міністерства юстиції України, інших компетентних органів або залучати експертів [1]. На практиці цей механізм залишається недостатньо розвиненим, що ускладнює застосування іноземного права навіть тоді, коли його застосування є обґрунтованим з погляду принципу найтіснішого зв'язку.

Таким чином, принцип найтіснішого зв'язку в договірних зобов'язаннях виконує роль універсального субсидіарного регулятора, що забезпечує визначення застосовного права у випадках, коли сторони не скористалися автономією волі, а спеціальні колізійні норми виявилися недостатніми. Його ефективне застосування потребує від правозастосовника глибокого аналізу всієї сукупності фактичних обставин справи, розуміння доктринальних підходів та орієнтації на усталену міжнародну практику. Вдосконалення нормативного закріплення критеріїв визначення найтіснішого зв'язку, зокрема шляхом запозичення окремих положень Регламенту «Рим I», сприяло б підвищенню правової визначеності та передбачуваності колізійного регулювання в Україні.

Список використаних джерел:

1. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2709-15> (дата звернення: 20.02.2026).
2. Regulation (EC) No 593/2008 of the European Parliament and of the Council of 17 June 2008 on the law applicable to contractual obligations (Rome I). Official Journal of the European Union. 2008. L 177. P. 6–16.
3. Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України. URL: <https://icas.org.ua> (дата звернення: 20.02.2026).
4. Довгерт А. С. Міжнародне приватне право. Принцип тісного зв'язку. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/64999-21-printsip-tsnogo-zvyazku.html> (дата звернення: 20.02.2026).
5. Резворович К.Р., Полоз А.М. Особливості виконання договірних зобов'язань під час воєнного стану за відсутності в договорі положень про форс-мажор. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 4. С. 78–84.
6. Резворович К. Р., Юніна М. П., Фролов М. М. та ін. Міжнародне приватне право : навч. посібник / за заг. ред. К. Р. Резворович. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 92 с.